

(بررسی رابطه بین عملکرد خانواده و شیوه فرزند پروری با اعتیاد فرزندان به اینترنت در بین دانش آموزان دختر شهرستان خوی)

سهیلا اعتصامی نیا¹، سیمین حسینیان²

¹ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علوم و تحقیقات تهران، ایران

(ainor_1224@yahoo.com)

² استاد تمام، دانشکده روانشناسی، گروه، مشاوره، دانشگاه الزهراء، ایران

(hosseins1381@yahoo.com)

چکیده

روش تربیت فرزندان از اهمیت و حساسیت زیادی برخوردار است و میتواند از بروز بسیاری از آسیب های روانی و اجتماعی پیشگیری کند. جامعه آماری پژوهش، دانش آموزان دختر اول و دوم دبیرستان و والدین آنها که از دبیرستان های منطقه متوسط شهرستان خوی انتخاب شده اند (200 دانش آموز و 200 والدین). ابزار گرد آوری داده ها پرسشنامه های استاندارد عملکرد خانواده (FAD)، شیوه فرزند پروری آلاباما (فرم کودکان) و اعتیاد به اینترنت می باشد. برای تجزیه و تحلیل استنباطی داده های پژوهش و بررسی تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته از آزمون همبستگی و تحلیل رگرسیون خطی استفاده شده است که توسط نرم افزار آماری SPSS 20 انجام شده است. با توجه به یافته های بدست آمده مشخص شد 1٪ اعتیاد کامل به اینترنت دارند. از بین خرده مقیاس های فرزندپروری، میانگین مشارکت والدین 21٪ و از بین متغیر عملکرد خانواده، نقش ها با میانگین 30٪ بیشترین نمره را دارند. بر اساس یافته های پژوهش میتوان نتیجه گرفت که عملکرد خانواده و شیوه ی فرزند پروری بر اعتیاد فرزندان به اینترنت ارتباط مستقیم دارد.

واژه های کلیدی: عملکرد خانواده، اعتیاد به اینترنت، شیوه فرزند پروری، دانش آموزان دختر.

Investigation of Relationship Between Family Rearing Style With Children's Internet Addiction

Soheila, Etesaminia¹; Simin, Hosseinian²

1- College of Humanities, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
(ainor_1224@yahoo.com)

2- - College of Humanities, Alzahra University, Tehran, Iran.
(hosseins1381@yahoo.com)

Abstract

Each family has a certain style in personal and social education of their children. The sample has been selected from the first and second grade students of female high school and their parents of average area high schools of Khoy city. Sampling is clustering among female students according to Morgan table includes 200 female students and 200 parents. Data collection instruments include: Standard Family Function questionnaires, Alabama parenting style (children form), and addiction to Internet in which their validity and reliability has been confirmed. For inferential analysis of research data and investigation of independent variable impact on dependant variable the correlation test and regression analysis is used by SPSS20 statistical software. According to the results of correlation test and linear regression analysis it is revealed that 1% of them are completely addicted to. According to parenting subscales, the average of the average of behavior control subscale is 21%, and the average of general function subscale is 30%. Based on findings, we can conclude that family functioning and parenting style has the direct connection with children addiction to Internet.

Keywords: family functioning, addiction to Internet, parenting style, female students

مقدمه

بررسی پژوهش‌ها در زمینه اعتیاد‌های رفتاری نقش عوامل خانوادگی را تبیین کرده است. خانواده، بخشی از گروه اجتماعی اولیه فرد است و اولین کانون اجتماعی شدن است که نگرش‌ها و رفتارهای فرد را تحت تاثیر قرار می‌دهد. والدین به طور مستقیم و غیر مستقیم بیشترین حمایت و تاثیر را برای فرزندان دارند (دروس^۱، 2009). بر پایه دیدگاه‌های روانشناسی خانواده، روان و شخصیت در خانواده شکل می‌گیرد و خانواده می‌تواند، مکانی که یادگیری اولین تجربه‌ها در آن اتفاق می‌افتد، در نظر گرفته شود (حسینی پور، بخشی و شکیبیا، 2012). خانواده به عنوان یک واحد اجتماعی عاطفی، کانون رشد، شفا بخشی، تحول و یا بروز آسیب‌هایی است که می‌تواند، بستر ساز شکوفایی یا فروپاشی فرد و روابط اعضای خود باشد. از سوی دیگر، خانواده شالوده‌ای اساسی در ساختار اجتماعی جوامع است که سلامت یا آسیب آن قوام یا اضمحلال

¹ Derus

جامعه را در پی دارد (حسینی پور و همکاران، 2012). هر خانواده ای شیوه های خاصی را در تربیت فردی و اجتماعی فرزندان خویش به کار می گیرد. این شیوه ها که شیوه های فرزندپروری نامیده می شوند، متأثر از عوامل مختلف، از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، و غیره است (هاردی و همکاران^۱، 1993، ص 18).

بیان مسئله

یکی از متغیرهایی که شرایط خانواده را در حوزه های مختلف ارزیابی می کند، عملکرد خانواده^۲ می باشد (محسنی و همکاران، 2011). در الگوی مک مستر^۳، خانواده از لحاظ کارکردی به عنوان یک سیستم در نظر گرفته می شود که نقش مهمی را در رشد زیستی، روانی و اجتماعی و نیز حفاظت و نگهداری از اعضای خود ایفا می کند (زهراکار و جعفری، 2011). به عبارت دیگر عملکرد خانواده جنبه مهم محیط خانوادگی است که سلامت جسمانی، اجتماعی و هیجان کودکان را تحت تاثیر قرار می دهد. عملکرد سالم در یک محیط خانوادگی با ارتباطات شفاف، نقش های به خوبی تعریف شده، پیوستگی و تنظیم احساسی خوب^۴ مشخص می شود، در حالی که بر عکس، عملکرد نامناسب خانواده، با سطوح بالای تعارض، بی سر و سامانی و کنترل رفتاری و احساسی ضعیف تعریف می شود (لوندیسکی و همکاران^۵، 2010).

خانواده به عنوان کوچکترین واحد اجتماعی، اساس تشکیل جامعه و حفظ عواطف انسانی است و هر گونه نارسایی در عملکرد خانواده تأثیرات نامطلوبی در بهنجار نمودن فرزندان ایجاد می کند (ساروخانی، 1370، ص 50-52). اینترنت^۶ به عنوان یکی از ابعاد نوپای این فن آوری های جدید جهان معاصر، نقش به سزایی در تغییر و تحول زندگی افراد جامعه دارد. بودن در فضای مجازی اینترنت به کاربران فرصت های بی شماری می دهد و به هر اندازه که این فرصت ها و خشنودی های ناشی از استفاده اینترنت افزایش یابد، کاربران بیشتر به سمت این پدیده نوین سوق خواهند یافت (حاحیلی، 1383، 92). بی شک رشد روز افزون اینترنت فواید و اهمیت غیر قابل انکاری دارد. چندان که در دوران حاضر، نقش محوری اینترنت چنان اساسی است که بدون آن امکان برنامه ریزی، توسعه و بهره وری در زمینه های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و علمی در جهان آینده امکان پذیر نخواهد بود. اینترنت به عنوان رسانه ای قوی و تکنولوژی چند رسانه ای، اکثر نیازهای بنیادین بشر را تأمین می کند و همین مسأله موجب کثش افراد برای تأمین نیازهایشان به دنیای مجازی است. تا حدی که این وابستگی تبدیل به اعتیاد آنها به این محیط می شود (فرشباغ، 65.1388).

تحقیقات نشان داده است که در جوامع جمع گرا، بیشتر احتمال دارد، که افراد تحت تأثیر اکثریت قرار گرفته و هم رنگی بیشتری از خود نشان دهند. در این جوامع افراد برای دست آوردن تأیید اعضای گروه نگران هستند و اگر نتوانند به آن دست یابند احساس خجالت و شرمساری می کنند. والدین در انتخاب دوستان، تحصیل، شغل، مکان زندگی، ازدواج و سایر مسائل مربوط

¹. Hardy & et al

² Family Functioning

² McMaster

³ Good Affcet Regulation

⁴. Lewandowski et al

⁶. Internet

به فرزندان خود درگیر و سهیم هستند. در این جوامع جوانان برای به دست آوردن هویت فردی تشویق نمی شوند. در عوض از آنها انتظار می رود که ادامه دهنده مسیری باشند که بزرگترها ارائه کرده اند (هو و تریاندیس^۱، 1986، 77).

در این پژوهش سعی بر آن است تا ضمن بررسی رابطه ی شیوه های فرزند پروری با اعتیاد فرزندان به اینترنت و روشن سازی مفهوم عملکرد خانواده و اینکه اعتیاد فرزندان به اینترنت یا چه تأثیری روی عملکرد خانواده می تواند داشته باشد، و راهکارهایی جهت بهتر شدن عملکرد خانواده ارائه شود تا مورد استفاده ی خانواده ها و مراکز مشاوره و تربیتی و ... قرار بگیرد.

روش کار

با توجه به اینکه پژوهش حاضر به توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص توجه دارد، می توان آن را در زمره پژوهش های کاربردی قرار داد. بر اساس چگونگی بدست آوردن داده های مورد نیاز می توان آنرا در زمره پژوهش های توصیفی-تحلیلی تلقی نمود. که به صورت مقطعی در نیمه اول سال 1394 انجام گرفته است. در این پژوهش که حجم نمونه به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شده است. مدارس شهر خوی دبیرستان ها و از بین دبیرستان های دخترانه و از بین کلیه ی دانش آموزان، دانش آموزان اول و دوم دبیرستان انتخاب شدند. حجم نمونه تعداد 200 نفر از دانش آموزان دختر دبیرستان های دولتی شهرستان خوی است. و همچنین اولیاء دانش آموزان به تعداد 200 نفر است. ابزار این پژوهش با استفاده از پرسش نامه هایی که روایی و پایایی آن تأیید شده اند داده ها جمع آوری شده است. پرسشنامه های استفاده شده در این پژوهش به شرح زیر است:

پرسشنامه سنجش عملکرد خانواده (FAD):

ابزار پژوهش پرسشنامه سنجش خانواده می باشد که یک پرسشنامه 60 سؤالی است که جهت سنجش کارکرد خانواده توسط اپشتاین، بالدوین و بی شاپ در سال 1983 (آماده سازی 1388) بنا بر الگوی مک مستر تدوین شده است. این پرسشنامه دارای 7 مقیاس حل مساله، روابط، نقش ها، پاسخ گویی اثر بخشی، کنترل رفتاری و کارکرد کلی است و نمره گذاری آن بر طبق طیف لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم است. پایایی مربوط به همسانی درونی شش زیر مقیاس این ابزار بین 0/72 تا 0/83 و زیر مقیاس کارکرد کلی آن 0/92 است.

پرسشنامه شیوه فرزند پروری آلاباما^۲ (فرم کودکان):

فرایک^۳ (1991) با طرح پیچیدگی و مقرون به صرفه نبودن روش مشاهده تعامل والدین و کودک و همچنین عدم کفایت لازم مقیاس های خودگزارشی کودکان از رفتار والدین به دلیل محدودیت در نمونه رفتار مورد ارزیابی، اقدام به طراحی و ساخت پرسشنامه فرزند پروری آلاباما نمود. این پرسشنامه یک ابزار خود گزارشی و دارای 42 عبارت است که پنج بعد رفتار فرزند پروری که عبارتند از مشارکت والدین (پدر و مادر به طور جداگانه)، فرزند پروری مثبت، ضعف در نظارت و راهنمایی، عدم ثبات در نحوه برخورد با فرزند و تنبیه بدنی را مورد ارزیابی قرار می دهد. روایی و پایایی آن در داخل توسط سامانی

¹ Hui & Triandis

² Alabama Parenting Questionnaire

³ Frick

(1390) هنجاریابی شده است که متوسط ظریب همبستگی عوامل با یکدیگر 0/17 و متوسط ضریب همبستگی عوامل با نمره کل پرسشنامه فرزند پروری 0/55 بوده است و در خارج فریک و همکاران (2006) آن را هنجاریابی کرد اند. پرسشنامه اعتیاد به اینترنت:

آزمون اعتیاد به اینترنت روشی قابل اطمینان و معتبر برای اندازه گیری اعتیاد به استفاده از اینترنت است. این پرسشنامه شامل 20 ماده است و برای سنجش میزان وابستگی افراد به کار با اینترنت یا کامپیوتر و به وسیله دکتر کیمبرلی یانگ تهیه شده است. در اجرای آزمون اعتیاد به اینترنت یو و همکاران (2004) ضریب آلفای کرونباخ را بیش از 0/90 به دست آوردند. ونگ و همکاران (2003) نیز آلفای کرونباخ 0/90 را گزارش کرده اند. در ایران نیز قاسم زاده (1386) آلفای کرونباخ 0/883 و در گاهی (1386) نیز ضریب پایایی این پرسشنامه را 0/88 به دست آوردند.

بعد از جمع‌آوری و پردازش داده‌ها، از شاخصهای آمار توصیفی (میانگین، میانه، انحراف معیار، واریانس و ...) و همچنین شاخص‌های آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t، آزمون تحلیل واریانس، و رگرسیون چندمتغیره) جهت توصیف و تحلیل داده‌ها استفاده گردید.

یافته‌ها

طبق یافته‌های به دست آمده از اطلاعات فردی پرسشنامه‌ها روشن شد میانگین سنی دانش‌آموزان مورد پژوهش 16 سال می‌باشد. همچنین میانگین سنی والدین این دانش‌آموزان 40 سال می‌باشد. از 200 والدین مورد پژوهش 64.5 درصد مادران دانش‌آموزان و 35.5 درصد را پدران دانش‌آموزان تشکیل می‌دهد. همچنین تحصیلات والدین مورد پژوهش به شرح زیر می‌باشد: 11 درصد بی‌سواد، 36 درصد متوسطه، 20.5 درصد دیپلم، 8 درصد فوق دیپلم، 18.5 درصد لیسانس و 6 درصد فوق لیسانس و بالاتر (جدول 1).

جدول 1: اطلاعات فردی دانش‌آموزان و والدین

مقدار	اطلاعات فردی	
200	فرآوانی	سن فرزندان
16 ساله	میانگین سنی	
200	فرآوانی	سن والدین
40 ساله	میانگین سنی	
64.5 درصد	زن	جنسیت والدین
35.5 درصد	مرد	
11 درصد	بیسواد	تحصیلات والدین
36 درصد	متوسطه	
20.5 درصد	دیپلم	
8 درصد	فوق دیپلم	
18.5 درصد	لیسانس	
6 درصد	فوق لیسانس و بالاتر	

براساس متغیر اعتیاد به اینترنت مشخص شد که از 200 دانش آموز مورد پژوهش تعداد 41 نفر (20.5٪) در معرض خطر هستند و نیاز به غربالگری دارند و دو نفر (1٪) اعتیاد کامل به اینترنت دارند و 157 نفر (78.5٪) وضعیت طبیعی دارند (جدول 2).

جدول 2: متغیر اعتیاد به اینترنت

متغیر استفاده از اینترنت	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
در معرض خطر و نیاز به غربالگری	41	20.5	20.5
اعتیاد به اینترنت	2	1	21.5
طبیعی	157	78.5	100
کل	200	100	

براساس خرده مقیاس های فرزند پروری که میانگین مشارکت والدین برابر 21٪ است و میانگین فرزندپروری مثبت برابر 14٪ است و میانگین نظارت ضعیف 25٪ و انضباط ناهمخوان 15٪ و تنبیه بدنی 8٪ و نظم و انضباط خاص 17٪ است (جدول 3).

جدول 3: متغیر فرزند پروری

فرزند پروری	نظم و انضباط خاص	تنبیه بدنی	انضباط ناهمخوان	نظارت ضعیف	فرزند پروری مثبت	مشارکت والدین
تعداد	200	200	200	200	200	200
میانه	60.8090	7.5176	15.1050	26.2600	12.9500	22.9250
میانگین	17.0000	8.0000	15.0000	25.0000	14.0000	21.0000
انحراف استاندارد	59.12163	2.51429	3.11811	6.86425	6.67535	8.43773
واریانس	3495.367	6.322	9.723	47.118	44.560	71.195

متغیر عملکرد خانواده دارای خرده مقیاس های حل مشکل و دارای میانگین 16، خرده مقیاس کنترل رفتار دارای میانگین 21، خرده مقیاس آمیزش عاطفی با میانگین 18، خرده مقیاس پاسخ عاطفی با میانگین 14، خرده مقیاس نقش ها با میانگین 30، خرده مقیاس ارتباطات با میانگین 24 و خرده مقیاس عملکرد کلی با میانگین 30 است (جدول 4).

جدول 4: متغیر عملکرد خانواده

عملکرد خانواده	تعداد	میانه	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس
----------------	-------	-------	---------	------------------	---------

5.198	2.27982	16.0000	15.7800	200	حل مشکل
9.198	3.03278	21.0000	21.1150	200	کنترل رفتار
9.014	3.00241	18.0000	17.6750	200	آمیزش عاطفی
5.173	2.27450	14.0000	14.4500	200	پاسخ دهی
9.569	3.09345	30.0000	29.7800	200	نقش ها
10.176	3.18996	24.0000	24.0050	200	ارتباطات
12.574	3.54598	30.0000	30.3300	200	عملکرد کلی

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به یکی از پدیده های نوظهور به نام اعتیاد به اینترنت که از معضلات جامعه کنونی می باشد پرداخته است. اینترنت در سال 1373 به ایران وارد شد، اما از آن به بعد، آمار تعداد کاربران رشد بالایی را نشان می دهد. از این رو، نیاز به شناخت علمی این پدیده ی در حال رشد با توجه به تبعات آن امری اجتناب ناپذیر می باشد. مطالعه حاضر سعی داشته است تا به مقایسه عملکرد خانواده و شیوه فرزند پروری با اعتیاد دانش آموزان به اینترنت پرداخته است. بر اساس نتایج به دست آمده بین عملکرد خانواده و شیوه فرزند پروری با اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری وجود دارد. این رابطه در خرده مقیاس های حل مشکل، کنترل رفتار، آمیزش عاطفی، پاسخ دهی، نقش ها، ارتباطات، کارکرد کلی معنادار یافت شد.

پژوهشی تحت عنوان "بررسی مقایسه ای عملکرد خانواده در دو گروه نوجوانان دارای اعتیاد به اینترنت و نوجوانان عادی" توسط برشان، بنی اسد و عباسی انجام گرفت. نتایج این پژوهش نشان داد که بین میزان عملکرد خانواده نوجوانان دارای اعتیاد به اینترنت و نوجوانان عادی تفاوت معناداری وجود دارد که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد.

پژوهشی به عنوان "سلامت روان، شخصیت: شیوه های فرزند پروری والدین از نوجوانان با اختلال اعتیاد به اینترنت" توسط ژانگ بینگ و توآ ران انجام گرفته است که این یافته ها نشان می دهد که تأثیرهای روش فرزند پروری والدین و نقش خانواده عوامل مهمی در گسترش وابستگی به اینترنت می باشد که با نتایج پژوهش حاضر مشابه می باشد.

پژوهشی به عنوان "بررسی میزان اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با انگیزه تحصیلی و رشد اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه استان مازندران" توسط روحانی و تازی در مازندران انجام گرفته است که نتایج حاصل از یافته ها حاکی است که، میزان اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان دختر و پسر متوسطه شهرها و روستاهای استان مازندران متفاوت نیست؛ بین میزان اعتیاد به اینترنت و انگیزه تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر مقاطع متوسطه شهرها و روستاهای استان مازندران رابطه معنی دار معکوس وجود دارد، بین میزان اعتیاد به اینترنت و رشد اجتماعی در دانش آموزان دختر و پسر مقاطع متوسطه شهرها و روستای استان مازندران رابطه معنی داری به دست نیامد که با نتایج پژوهش حاضر به دلیل متفاوت بودن مکان و فرهنگ ها همخوانی ندارد.

مراجع

برشان، ادیبه، بنی اسد، اسماء و عباسی، رضا (1392). بررسی مقایسه‌ای عملکرد خانواده در دو گروه نوجوانان دارای اعتیاد به اینترنت و نوجوانان عادی، کرمان.

حاحیلی، محمود (1383). نوجوانان و جامعه اطلاعاتی، ماهنامه موعود، شماره 94.

روحانی، فضیله و تازی، سعیده (1390). بررسی میزان اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با انگیزه تحصیلی و رشد اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه استان مازندران، فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، شماره دوم، ص 20-34.

ساروخانی، باقر (1370). درآمدی بر جامعه‌شناسی خانواده، تهران، سروش.

فرشباغ، ساحل (1388). اعتیاد اینترنتی، عامل و انگیزه‌ها، تهران: مرکز تحقیقات و مطالعات رسانه‌ای همشهری.

Alabama Parenting Questionnaire, available at :[www. excellenceforchild dandyouth.ac/Alabama_Parenting_Questionnaire_\(APQ\)_Parent_form](http://www.exellenceforchilddandyouth.ac/Alabama_Parenting_Questionnaire_(APQ)_Parent_form).

Derus, E. (2009). An exploration of the relationship between family functioning and adolescent sexual decision making. M.S. Thesis, Skills University of Alberta.

Fischer, Joel; Concoran, Kevin (2006). Measure for clinical practice and research: a source book, volume2, adults, Oxford UNIVERSITY PRESS. Inc.

Hardy, D. F., Power, T. G & Jaedicke, S (1999). Examining the relation of parenting to childrens coping with every day stress. Child Development, vol. 64, p:18-48.

Hosseini, M., Bakhshani, N., & Shakiba, M. (2012). Family functioning of addicted and non-addicted individuals: A comparative study. Int J High Risk Behaviour Addict, 1(3), 109-114.

Jennings, K. D. and Abrew, J. A. (2004). Self – efficacy: 18 month-old toddlers of depressed and nondepressed mother. Applied Development psychology. vol 25, p. 133-143.

Lewandowski, A. S., Palermo, T. M., Jennifer, S. Y., Handley, S. Y., & Chambers, C. T. (2010). Systematic review of family functioning in families of children and adolescents with chronic pain. The Journal of Pain, 11(11), 1027-1038.

Mohseni, M., Chime, N., Panaghi, L., & Mansori, N. (2011). Comparison of family functioning and expressed emotion in families of patients with rheumatoid arthritis and schizophrenia. Family Research, 27, 373-390. (in Persian)

Young, K. s (1998). Internet Addiction. The emergence of a new clinical disorder. Cyber Psychology Behavior.

Zahrakar, K., & Jafari, F. (2011). Family counseling. Tehran:) Arasbaran. (in Persian)